

SFERA EKOLOGICZNA

CHARAKTERYSTYKA FIZYCZNOGEOGRAFICZNA

Pod względem fizyczno-geograficznym, gmina położona jest w obszarze mezoregionu Pojezierza Krajeńskiego, wchodzącego w skład makroregionu Pojezierzy Południowopomorskich. Rzeźba terenu gminy ma charakter młodoglacjalny. Została ukształtowana w czasie ostatniego zlodowacenia, około 16,5 tys. lat temu. Gmina charakteryzuje się zróżnicowaniem rzeźby, którą tworzą różne formy zarówno akumulacyjnej, jak i erozyjnej działalności glacialnej i fluwioglacjalnej. Najpowszechniej występującą formą są płaskie i faliste równiny morenowe oraz sandrowe. Ta druga forma jest szczególnie rozległa w zachodniej, porośniętej lasem, części gminy (okolice Dziechowa - Zalesniaka). Główną formą erozyjną jest dolina rzeki Sępolenki, biegnąca równoleżnikowo w środkowej części gminy. Poniżej Sępólna (na wschód od miasta) charakteryzuje się ona dosyć stromymi zboczami. W rynnach zajmowanej przez dolinę rzeki położone są największe jeziora na terenie gminy - Lutowskie i Sępoleńskie. W północnej części gminy równina morenowa poprzecinana jest mniejszymi dolinami cieków, szczególnie na północ od Włóściborza. Spośród innych form morfologicznych, na uwagę zasługują: ozy - w okolicach Komierowa, Niechorza i Świdwia oraz kemy - na południe od Włóściborza oraz w Zbożu - na pograniczu z gminą Więcbork. W przeciwieństwie do sąsiednich gmin, niezbyt częste są równiny o genezie organicznej - powstałe z zarastania jezior. Spotyka się je głównie na południu gminy - w okolicach Niechorza, Siedliska, Świdwia, Wiśniewy. W północno-wschodniej części (okolice Zalesia i Wilkowa) forma taka jest związana z doliną Kamionki, która jednak tylko w niewielkim fragmencie leży na terenie gminy.

Pomimo lokalnie dużych różnic w wysokości terenu (duże wysokości względne), skrajne wartości wysokości bezwzględnych nie wykazują dużej rozpiętości. Większość powierzchni gminy leży na wysokości około 110 - 120 m n.p.m. W części zachodniej wysokości często przekraczają 120 m n.p.m., a jednostkowe wyniesienia przekraczają 140 m n.p.m. Podobną wysokość notuje się na południowy-wschód od miasta (147 m n.p.m.). Najniższy położony punkt, w dolinie Sępolenki, leży na wysokości około 102 m n.p.m., różnica wysokości pomiędzy punktami ekstremalnymi, wynosi więc około 45 m. Warto zauważyć, że szczególnie w dolinie Sępolenki notuje się lokalnie duże różnice wysokości (wrażenie dużego urozmaicenia rzeźby).

Konsekwencją genezy form jest ich litologia, a tym samym charakter pokrywy glebowej. Gleby wykształcone na sandrach to przede wszystkim niezbyt przydatne dla rolnictwa gleby rdzawe i bielicoziemne. Gleby powstałe na równinie morenowej to przede wszystkim gleby brunatne i płowe. Stąd też lepszymi warunkami dla rozwoju rolnictwa charakteryzuje się część południowa oraz północno-wschodnia i wschodnia. W rynnach oraz dolinach cieków wykształciły się różne rodzaje gleb organicznych i mineralno-organicznych.

Biorąc pod uwagę długość ogólną cieków oraz powierzchnię dorzecza, najważniejszą rzeką gminy jest Kamionka (pow. dorzecza 496 km², długość całkowita 61 km), która jednak przebiega przez jej teren tylko na krótkim odcinku pogranicznym z gminami Kamień i Kęsowo. Ciekami o najdłuższym przebiegu na terenie gminy jest Sępolenka (o całkowitej

pow. dorzecza 196 km² i całkowitej długości 42 km). Przez teren gminy biegnie dział wodny I-rzędu, oddzielający dorzecza Wisły i Odry, przy czym w dorzeczu Wisły leży większa, środkowa i północna część gminy z Kamionką i Sępolenką, wraz z największymi jeziorami, natomiast do dorzecza Odry należy mniejsza część południowa z jeziorem Juchacz, odwadniana przez ciekę leżące w zlewni Łobzonki (bezpośrednio, lub pośrednio poprzez Orłę). Łobzonka na odcinku około 5 km stanowi zachodnią granicę gminy.

Gmina należy do obszarów o dosyć dużym, jak na warunki zachodniej części województwa, wskaźniku jeziorności. Jest ona oceniana na około 3-4% powierzchni ogólnej gminy, a łączna liczba jezior wynosi 17, w tym nazwanych 13. Największym jeziorem, o powierzchni prawie 160 ha jest jez. Sępoleńskie, natomiast najgłębszymi są Lutowskie i Niechorz, których głębokość przekracza 12 m. Poważną słabością bazy informacyjnej na temat jezior w gminie, jest jej szczupłość - pełniejsze informacje dostępne są jedynie na temat 4 jezior.

Tab. Podstawowe dane o jeziorach na terenie gminy

nazwa	powierzchnia (ha)	objętość (tys. m ³)	głębokość max. (m)	nazwa	powierzchnia (ha)	objętość (tys. m ³)	głębokość max. (m)
Sępoleńskie	157,5	7501,6	10,9	Średnie	5,8	b.d.	b.d.
Lutowskie*	101,0	5492,3	12,1	Głęboćzek	4,7	b.d.	b.d.
Juchacz	68,5	b.d.	b.d.	bez nazwy	3,0	b.d.	b.d.
Niechorz**	35,0	1919,8	12,3	Swadowo	2,7	b.d.	b.d.
Mielec***	18,5	562,7	4,6	Diabli Kąt	2,6	b.d.	b.d.
Kuchenne	8,0	b.d.	b.d.	bez nazwy	2,0	b.d.	b.d.
Duży Smolanek	7,6	b.d.	b.d.	bez nazwy	1,3	b.d.	b.d.
Borówno	7,5	b.d.	b.d.	bez nazwy	1,2	b.d.	b.d.
Pierścionek****	6,2	b.d.	b.d.				

* wg danych Instytutu Rybactwa Śródlądowego pow. jeziora wynosi 143,2 ha

** wg danych Instytutu Rybactwa Śródlądowego pow. jeziora wynosi 43,8 ha

*** wg danych Instytutu Rybactwa Śródlądowego pow. jeziora wynosi 26,6 ha

**** funkcjonuje także nazwa „Piaszczynek”

Źródło: Adam Choiński „Katalog jezior Polski”

Zachodnią część gminy (zalesione części obrębów Lutowo, Iłowo, Jazdrowo) bardzo niewielkim fragmentem obejmuje główny zbiornik wód podziemnych w utworach trzeciorzędowych, oznaczony nr 127 i określany jako „Subzbiornik Złotów - Piła - Strzelce Krajeńskie”. Ogólna powierzchnia zbiornika wynosi prawie 3,9 tys. km², średnia głębokość ujęcia 100 m, zaś szacunkowe zasoby dyspozycyjne 186 tys. m³ na dobę. Zbiornik ten nie jest zaliczany do systemu obszarów najwyższej ochrony (ONO), ani obszarów wysokiej ochrony (OWO)

W 1998 roku 6029 ha, czyli 26,3% powierzchni gminy zajmowały lasy i grunty leśne. Obszary te położone są przede wszystkim w zachodniej części gminy, a w mniejszych kompleksach także w środkowej i środkowo-wschodniej (wzdłuż biegu Sępolenki), głównie na terenie obrębów geodezyjnych Lutowo, Jazdrowo, Radońsk, a także Komierowo, Wiśniewka, Niechorz, Trzciany. Są to przede wszystkim lasy sosnowe (w części zachodniej na sandrze), a częściowo także lasy wielogatunkowe z dębem, grabem, bukiem i innymi gatunkami liściastymi. Lesistość w gminie jest więc w stopniu istotnym większa od przeciętnej wojewódzkiej (22,4%). We własności prywatnej (indywidualnych gospodarstw rolnych) znajduje się 468 ha lasów i gruntów leśnych. Pod względem pozyskiwania grubizny (w 1996

roku ponad 700 m³), gmina lokuje się w czołówce gmin województwa (w 1996 roku - 12 miejsce).

Lokalny klimat - warunki klimatyczne obserwowane w gminie - jest typowy dla okolicznych obszarów i w żaden sposób nie wpływa pozytywnie lub negatywnie, w porównaniu z sąsiednimi gminami, na możliwości rozwoju gminy.

STAN I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Gmina położona jest poza bezpośrednim sąsiedztwem dużych aglomeracji miejsko-przemysłowych, co eliminuje część zagrożeń komunalnych i przemysłowych generowanych przez te wielkie skupiska ludności i działalności gospodarczych. W klasyfikacji jakości środowiska gmin, zaliczona została do grupy A, czyli gmin, na terenie których praktycznie nie występują zagrożenia środowiska.

Gmina z wymienionych powyżej względów, nie jest obszarem tak intensywnego i szczegółowego monitoringu ze strony Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska, jak największe miasta i gminy o silnie rozwiniętym, niebezpiecznym dla środowiska, przemyśle. Stąd ilość dostępnych danych i informacji dotyczących stanu środowiska, jest znacznie mniejsza.

Według informacji publikowanych przez WIOŚ, najważniejszymi przesłankami charakteryzującymi stan i zagrożenia środowiska w gminie są:

- a) zły stan wód rzek Sępoleńki oraz Kamionki - Sępoleńka tylko na odcinku około 1 km w okolicach Lutowa ma wody spełniające normy II klasy czystości, poniżej Sępólna na długości około 30 km posiada wody klasy NON; Kamionka na odcinku przebiegającym w północno-wschodniej części gminy ma wody klasy NON; poza terenem gminy (poniżej) na odcinku około 11 km ma wody klasy III - badania obydwu rzek prowadzone były w roku 1993 i brak nowszych danych dotyczących ich stanu; warto zauważyć, że spośród wszystkich badanych rzek województwa, aż 77,7% ich długości charakteryzowało się klasą NON, a 19,9% - klasą III.
- b) stan wód jeziora Sępoleńskiego badanego w roku 1998 wykazał poprawę w stosunku do wyników badań z roku 1986. Obecnie jezioro odpowiada III klasie czystości wód, natomiast wskaźnik sanitarny odpowiada II klasie czystości. Jezioro jest dosyć podatne na degradację, głównie ze względu na małą głębokość zachodniej części (do 2,5 m). Osady denne cechują się znaczną koncentracją metali ciężkich - chromu, niklu, ołowiu i cynku. Według WIOŚ ważnym czynnikiem zanieczyszczającym jezioro są ścieki bytowe nielegalnie podłączone do kanalizacji deszczowej w Sępólnie.
- c) stan wód jeziora Lutowskiego (badany w 1998 r) kwalifikuje je do III klasy czystości wód, przede wszystkim ze względu na zawartość związków fosforu i azotu. Jezioro nie jest odbiornikiem ścieków, a działalność turystyczno-rekreacyjna prowadzona na jego brzegach jest znikoma. Nie stwierdzono zanieczyszczeń bakteryjnych. Jezioro jest podatne na oddziaływanie zewnętrzne (stosunkowo łatwo można doprowadzić do jego degradacji) przede wszystkim z powodu kształtu misy jeziornej - bardzo płytkiej w części wschodniej (głębokość tej części nie przekracza 4,5 m).
- d) najbliższa gminie stacja monitoringu wód podziemnych sieci krajowej znajduje się w Sypniewie (gm. Więcbork) - badania jakości wód podziemnych tu wykonywane wykazują pogarszający się w ostatnich latach stan wód gruntowych - w I połowie lat 90-tych były

one określane jako „średniej jakości”, od 1995 - jako „niskiej jakości”; podobne są wyniki badań wód gruntowych na stacji monitoringu w Brzuchowie (gm. Kęsowo) od połowy lat 90-tych utrzymuje się klasa III, czyli „niska jakość”;

- e) ocena zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi wskazuje, iż generalnie w zakresie większości badanych związków (ołów, kadm, miedź, cynk) notuje się poziom zawartości odpowiadający „warunkom naturalnym”. Wyższy udział odpowiadający „zawartości podwyższonej” dotyczy około 5% powierzchni gleb w gminie w zakresie zawartości niklu. W zakresie zanieczyszczenia związkami siarki 90% powierzchni gleb znajduje się w strefie „zawartości podwyższonej”, natomiast 10% - „słabego zanieczyszczenia”. Warto zauważyć, że średnia zawartość cynku, pomimo iż mieści się w granicach tła naturalnego wynosi aż 52 mg/kg podczas, gdy w większości gmin zawiera się w przedziale 20 - 30, a zawartość niklu wynosi 66,4 mg/kg. podczas gdy w większości gmin nie przekracza 10, a często wynosi około 6 do 8.
- f) w miejscowościach Dąbrówka oraz Płocicz w gminie Kamień Krajeński znajdują się przewidziane do likwidacji mogilniki o łącznym nagromadzeniu odpadów w wielkości 15 t.; stanowią one potencjalne zagrożenie dla wód podziemnych

Przy braku statystyk opisujących poszczególne gminy, pomocniczym wskaźnikiem oceny stanu środowiska mogą być dane dla powiatów. Jest to jednocześnie charakterystyka zewnętrznego otoczenia gminy i jego wpływu na sytuację obserwowaną w gminie. Bliższą analizę dla powiatu sępoleńskiego utrudnia fakt nie publikowania szeregu danych dostępnych dla innych powiatów, dla powiatu sępoleńskiego w roczniku WIOŚ. Według danych dla powiatu sępoleńskiego (za 1998 r.), korzystnym uwarunkowaniem w zakresie zagrożeń środowiska w powiecie, jest brak na jego obszarze zakładów szczególnie uciążliwych. Eliminuje to w części problem zazwyczaj dużych emisji zanieczyszczeń powietrza wytwarzanych przez tego typu zakłady. W skali całego powiatu relatywnie mała, w porównaniu z innymi powiatami, jest także ilość ścieków odprowadzanych przez zakłady, choć jednocześnie wskaźniki BZT-5 i CHZT, czyli ładunki odprowadzanych zanieczyszczeń, są dosyć wysokie. Całość ścieków odprowadzanych przez zakłady jest oczyszczona biologicznie. Prawie 38% mieszkańców powiatu jest obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków, a ponad 2/3 ścieków odprowadzanych siecią kanalizacyjną jest oczyszczanych. Na terenie powiatu nie ma zakładów wytwarzających i gromadzących odpady. Podkreślić warto, że w zakresie opisywanych parametrów, powiat sępoleński należy do grupy powiatów o najkorzystniejszych parametrach. W skali gminy poważnym zagrożeniem, które może zostać zlikwidowane po realizacji programu kanalizacji, jest bardzo duża dysproporcja pomiędzy liczbą podłączeń budynków do sieci wodociągowej i do sieci kanalizacyjnej. Według danych Urzędu Miejskiego ponadnormatywne wielkości zanieczyszczeń emitują zakłady Lux Wood Industry w Sępólnie oraz Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Zalesiu.

Potencjalnym zagrożeniem dla gminy jest jej położenie w sieci dróg krajowych (nr 25) i wojewódzkich, w tym drogi nr 241 dopuszczonej do ruchu ciężkiego, po których dokonuje się przewozu materiałów niebezpiecznych. Najbliższe nagromadzenia substancji niebezpiecznych - amoniaku (w stosunkowo niewielkich ilościach) notuje się w Sępólnie (1

zakład), Kamieniu i Nakle (po 2 zakłady). Najbliższe jednostki ratowniczo-gaśnicze stacjonują w Nakle, Tucholi i Sępólnie.

OCHRONA PRZYRODY

Na terenie gminy występuje kilka form ochrony przyrody. Najpowszechniejszą jest park krajobrazowy, obejmujący znaczną część terytorium gminy (18893 ha, czyli prawie 83%), natomiast najostre rygory ochronne dotyczą rezerwatów przyrody. Ponadto na terenie gminy spotyka się zespół przyrodniczo-krajobrazowy (1 z 5 na terenie województwa), użytki ekologiczne (największa powierzchnia użytków ekologicznych spośród gmin województwa) oraz pomniki przyrody.

Najwyższą formą ochrony na terenie gminy są 2 rezerваты przyrody:

- a) Gaj Krajeński - utworzony w 1965 roku w celu ochrony drzewostanu bukowego na siedlisku łąkowym oraz runa leśnego (unikatowego na równinach); rezerwat leśny o powierzchni 10,27 ha;
- b) Lutowo - utworzony w 1955 roku w celu ochrony fragmentu boru bagiennego; rezerwat leśny o powierzchni 19,39 ha (jest 2. najstarszym rezerwatem na terenie województwa).

Gmina położona jest na terenie Krajeńskiego Parku Krajobrazowego. Park powstał w 1998 roku na mocy Rozporządzenia Nr 24/98 Wojewody Bydgoskiego z dnia 17 sierpnia 1998 r. (Dz. U. Woj. Bydg. Nr 61 z 1998 r. poz. 344). Siedzibą Parku jest Więcbork. Na mocy ww. Rozporządzenia na terenie Parku położony jest cały obszar gminy, z wyłączeniem następujących miejscowości: miasto Sępólno, Dziechowo, Piaseczno, Trziciany, Wilkowo, Wałdowo, Wałdówko, Komierowo, Niechorz, Siedlisko, Kawle, Świdwie, Lutówko, Lutowo, Radońsk, Skarpa, Zalesie, Teklanowo, Włóścibórz, Grochowiec, zakład utylizacji, Wiśniewa, Wiśniewka, Iłowo, Jazdrowo, Zboże, Wysoka Krajeńska.

Łączna powierzchnia Parku to 49734,0 ha na terenie powiatu sępoleńskiego (bez obszarów chronionego krajobrazu i rezerwatów) oraz 3276,3 ha na terenie powiatu nakielskiego. Położony jest, oprócz gminy Sępólno, na terenie gmin: Więcbork, Sośno, Kamień Krajeński i Mrocza. Główną ideą Parku jest poza działalnością wynikającą z obowiązków ochrony przyrody, promocja walorów krajobrazu i tradycji kulturowych Krajin.

W Rozporządzeniu, na mocy którego powstał Park, zawarto główne cele, jakie przez władzami Parku stawiają samorzady terytorialne:

- a) ochronę zachowanych naturalnych ekosystemów stanowiących źródła dla 9 rzek,
- b) przeciwdziałanie erozji na wzgórzach morenowych oraz stepowienia terenu, poprzez zapobieganie nieuzasadnionym naruszeniom powierzchni ziemi i właściwą gospodarkę zadrzewieniową,
- c) pomoc samorządom w zakresie ochrony gleb, wód, stosowania bezpiecznych środków ochrony roślin i prowadzenia produkcji zdrowej żywności,
- d) prowadzenie działań promocyjnych, propagujących walory przyrodnicze, kulturowe, historyczne i krajobrazowe, zmierzające do podniesienia atrakcyjności turystycznej Regionu Krajny.

Charakterystycznymi wyróżnikami Parku są:

- rolniczy charakter gmin tworzących Park i rolnicze użytkowanie większości jego powierzchni oraz stosunkowo mały stopień zalesienia (około 30%),
- zróżnicowany krajobraz młodoglacjalny, z licznymi formami erozyjnymi i akumulacyjnymi: ozami, kemami, drumlinami, rynnami, wzgórzami, sandrami;
- bogata sieć terenów podmokłych, jezior, bagien, z rozwijającymi się siedliskami lasów olsowych,
- duża liczba jezior (52), w tym część położona w bardzo atrakcyjnych krajobrazowo systemach rynien,
- zróżnicowany drzewostan, w tym dęby, graby, buki, lipy, klony;
- obecność trzech rezerwatów przyrody (w tym 2 na terenie gminy Sępólno) i planowane utworzenie 3 kolejnych,
- obfita roślinność zielna oraz specyficzna roślinność torfowisk,
- obecność licznych gatunków zwierząt.

W sferze kulturowej na uwagę zasługują elementy dawnego charakterystycznego budownictwa mieszkalno-gospodarczego oraz inne obiekty dziedzictwa kultury Krajniaków, a w kilkunastu miejscowościach zachowały się atrakcyjne zabytki. Na terenie gminy Sępólno, zabytki architektury (przede wszystkim kościoły, pałace, parki, zespoły folwarczne, tradycyjne chałupy oraz założenia architektoniczne) zachowały się m.in. w: Sępólnie, Dziechowie, Iłowie, Komierowie, Lutowie, Niechorzu, Trzcianach, Wałdowie, Wysokiej, Zbożu.

Na terenie Parku wyznaczono kilkanaście szlaków turystycznych, w tym przez teren gminy Sępólno przebiega 7.

Rozporządzenie w sprawie utworzenia Krajeńskiego Parku Krajobrazowego, wprowadza na terenie Parku następujące zakazy:

- 1) budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych, linii komunikacyjnych, urządzeń lub instalacji w odległości mniejszej, niż 100 m od linii brzegowych, jezior oraz rzek, z wyłączeniem przypadków, gdy w strefie 100 m od linii brzegowej przebiega droga udostępniona dla ruchu pojazdów,
- 2) budowy obiektów oraz instalowania urządzeń powodujących zanieczyszczenie wody, powietrza i gleby, stanowiących źródło nadmiernego hałasu lub naruszających walory estetyczne krajobrazu,
- 3) budowy dróg, linii energetycznych, telekomunikacyjnych, ciągów ciepłowniczych, gazowych, bez uwzględnienia wymagań ochrony krajobrazu,
- 4) utrudniania swobodnego przejścia wzdłuż brzegów jezior i rzek,
- 5) wprowadzania zmian stosunków wodnych niekorzystnych dla ekosystemów objętych ochroną oraz zabudowy technicznej rzek, potoków i źródeł,
- 6) lokalizowania wysypisk śmieci i odpadów z wyjątkiem niezbędnych dla potrzeb miejscowej ludności,
- 7) eksploatacji surowców mineralnych z wyjątkiem potrzebnych dla zaspokojenia potrzeb lokalnych,

- 8) dokonywania prac ziemnych naruszających w sposób trwały rzeźbę terenu i prowadzenia czynności powodujących wzmożenie procesów erozyjnych,
- 9) niszczenia pozostałości naturalnych ekosystemów, w tym: torfowisk, trzcinowisk, zadrzewień, zakrzaczeń śródpolnych, śródłąkowych i przydrożnych,
- 10) używania w celach turystycznych i sportowych pojazdów z silnikami spalinowymi poza drogami udostępnionymi,
- 11) dojeżdżania do brzegów jezior i rzek na odległość mniejszą niż 20 m pojazdami silnikowymi oraz innymi, stwarzającymi zagrożenie dla środowiska; zakaz nie dotyczy właścicieli, zarządców i posiadaczy terenów przylegających do jezior i rzek oraz służb kontrolnych w czasie wykonywania czynności służbowych,
- 12) poruszania się łodziami o napędzie motorowym po jeziorach i rzekach w celach turystycznych i sportowych za wyjątkiem akwenów do tego celu wyznaczonych,
- 13) biwakowania poza miejscami wyznaczonymi,
- 14) zakłócania ciszy,
- 15) poruszania się pojazdami o napędzie motorowym po zamarzniętych akwenach.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach, możliwe jest odstępianie od powyższych zakazów.

W stosunku do miejscowości wyłączonych z granic Parku stosuje się zalecenia ochrony dla obszarów chronionego krajobrazu. Zakazuje się: (§ 4.1. Rozporządzenia Nr 145/94):

- „1) przeznaczania pod zabudowę terenów nie przylegających do terenów już zabudowanych lub dróg oddzielających je od tych terenów oraz wznoszenia na nich wszelkich budynków,
- 2) budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych w tym linii komunikacyjnych, urządzeń i instalacji w odległości mniejszej niż 100 m od linii brzegowych jezior oraz rzek: Brdy, Wdy i Gąsawki (*ustalono jednolite zakazy dla 22 OChK*) z dopływami, z wyłączeniem przypadków, gdy w strefie 100 m od linii brzegowej znajduje się zespół istniejącej zabudowy, który mają uzupełniać, bądź do którego będą przylegać nowo planowane obiekty lub przebiega tamtędy droga udostępniona dla ruchu pojazdów (nowe budynki nie mogą przybliżyć się do brzegu bardziej, niż istniejące, ani przekroczyć tej drogi), przy czym wymaga to zgody wojewody bydgoskiego; (ustalone odległości liczy się przy średnim stanie wód),
- 3) utrudniania swobodnego przejścia w pasie 10 m wzdłuż brzegów tych wód,
- 4) używania jednostek pływających o napędzie spalinowym na terenie obszarów oraz akwenów określonych w załączniku Nr 2; zakaz nie dotyczy sprzętu pływającego:
 - Policji,
 - Państwowej Straży Rybackiej,
 - służb ratowniczych w czasie akcji ratunkowej,
 - zarządzających wodami w czasie odłowów i transportu ryb,
 - łodzi żaglowych w sytuacjach awaryjnych, gdy powrót do bazy nie jest możliwy przy użyciu żagla,
- 5) dojeżdżania do brzegów jezior i rzek na odległość mniejszą niż 20 m pojazdami silnikowymi oraz innymi mogącymi stwarzać zagrożenie dla środowiska; zakaz nie

dotyczy właścicieli, zarządców i posiadaczy terenów przylegających do jezior i rzek, jak również służb kontrolnych w czasie wykonywania czynności służbowych,

6) zakłócania ciszy.”

W Załączniku nr 2 do ww. Rozporządzenia wymieniono następujące jeziora z terenu gminy Sępólno: Juchacz, Lutowskie, Mielec, Niechorz, Sępoleńskie oraz dolinę rzeki Sępolenki.

Na terenie gminy znajduje się największa wśród gmin województwa powierzchnia użytków ekologicznych, sięgająca 429 ha. Użytki ekologiczne, których na terenie gminy jest 49, są pozostałościami ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych typów środowisk i ich zasobów genowych. Na terenie gminy do tej formy ochrony zaliczono: bagna, pastwiska, trzcinowiska, zabagnione łąki i pastwiska. Chronione są na mocy Rozporządzenia Nr 346/94 Wojewody Bydgoskiego z dnia 30 grudnia 1994 r. i Rozporządzeniem Nr 323/95 Wojewody Bydgoskiego z dnia 29 grudnia 1995 r.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Messy” zajmuje obszar ponad 634 ha i jest największą spośród 5 tego typu form ochrony na terenie województwa. Został ustanowiony dla ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego, obejmującego torfowiska i bagna, jako pozostałości po dawnym jeziorze z dużą ilością unikalnej roślinności.

Liczba pomników przyrody na terenie gminy wynosi 40. Są to przede wszystkim drzewa i zespoły drzew (głównie dęby ale także lipy, buki, wierzby, klony). Wśród pomników znajduje się kilka oznaczonych jako klasa I, ze względu na wiek i wielkość, jak również kilka oznaczonych jako klasa „0”, w tym najstarszy w byłym województwie bydgoskim drzewostan dębowy (liczący 280 lat), największy w byłym bydgoskim dąb (w Komierowie - obwód 654 cm) oraz 2. i 3. pod względem wielkości wśród swojego gatunku - lipy (w Wałdówku).